

UJ KELET

ZSIDÓ • POLITIKAI • NAPILAP

A cionista világkongresszuson

— Az Új Kelet kiküldött munkatársától —

Karlsbad, szept. 1. Karlsbadban már napok óta folynak az előtanácskozások, a vendégek és delegátusok legnagyobb része már ottvan, hogy idejében jelen lehessen a legszenczább zsidó világkongresszuson. A bécsi Nordbahnhofnál ülünk vonatra néhányan, megkészt erdélyiek, kiket elfoglaltságuk eddig visszatartott. Lehetőleg még a kongresszus megnyitása előtt Karlsbadba akarunk érkezni. Bécsben alig maradt cionista, aki csak tehetett, már napokkal ezelőtt elutazott Karlsbadba. Azt hittük, mi leszünk az utolsó érkezők, de az egész vonat kongresszusi utasokkal volt tele. Ismerősök, ismeretlenek régi barátként köszöntik egymást, mielőtt kiderül, hogy egy cél felé utaznak. A félkénken két olaszországi delegátus utazik, csak héberül és olaszul beszélnek s az egyik sarokban egy érdekes fejű, szakállas ember szundikál, később derül ki róla, hogy dr. Alkalay Belgrádból a szerb cionisták egyik kitűnő vezére. A szomszéd félkében délamerikai delegátusok beszélgetnek héberül, közöttük egy feltűnően csinos fiatal leány Rio de Janeiroból, aki már három hete uton van. Frissen és lelkesedéssel beszél a cionizmusról, amelyért nem három héttel, de egész életén keresztül utazna, csak hogy elérje a célt. Prágában hozták csatlakozni a szlovákiai cionisták, dr. Tomaschof Baruch Pozsonyból, dr. Klein főrabbi és dr. Weisz Ersekujvárról. A régi fegyvertársak meghatottan rázzák egymás kezét. Az egyik kocsi sietve ugrik fel a kis Bernhard Weinberg, a romániai szervezet volt főtitkára és dr. Brodsky Orenstein asszony, a romániai nőmozgalom vezére, egy páratlanul érdekes asszony.

Végig az egész vonalon a cionisták és nemcionisták, a késülő nagy eseményről, a kongresszusról, a lehetőségekről, a várható eredményekről beszélnek és vitáznak. Az emberek kedve volna végigjárni a vonatot, be-kukkantani minden félkébe, megszorítani mind egyik kezét: testvér, en is odamegyek, ahova te. Délután fél két órakor fut be a vonatunk a karlsbadi központi pályaudvarra.

Az utasokon örömköltés fut végig: a pályaudvaron hatalmas kék-fehér zászló leng. A kongresszusi rendezők egész raja vár a az érkezőket. A pályaudvar épületében van a kongresszus fogadóirodája, ahol lakást utalnak ki, felvilágosításokat adnak és kongresszusi jelvényvel látják el a vendégeket. Mindenütt rendkívül barátságos, előzékeny, szinte testvéri menleg a fogadtatás.

Karlsbad, a gyönyörű világfürdő ünnepi díszben van. Az utcákon sűrű tömegben rajzanak az emberek, legtöbbször kongresszusi jelvény. Négyzetletű email plakett, közepén mogendóvival és rövidített héber felirással: tizenkettedik cionista kongresszus. Autók robognak kék-fehér zászlókkal és dávidessillaggal díszítve. A fővonal egyik kanyarodójánál feltűnik a hatalmas Schützenhaus szálloda, tornyáról tizméteres kék-fehér zászló hullámlázik lefelé. Itt van a kongresszus székhelye, az ülésterem, a különböző irodák, a kiállítások. Ez az épület ma Karlsbad szíve. Hatalmas embertömeg veszi körül kora reggeltől a késő estig. Belépőjegyre várakozó vendégek, érdeklődő, kíváncsiskodó, türelmetlen emberek. Jegyet a kongresszus előtti napokon

már egyáltalán nem lehetett kapni. Hat-hétezer ember érkezett a kongresszusra s a kongresszusi ülésterem befogadóképessége a delegátusokon és újságírókon kívül mindössze kétezer ember. Ezren és ezren fognak künnrekedni, emberek, akik talán hetekig utaztak, akik talán utolsó pénzüket aldozták fel, hogy eljöhessenek és jelen lehessenek az utolsó kongresszusán a gálatnak. Hiába, Karlsbadnak nincs olyan nagy terme, amely befogadhatna ilyen hatalmas tömeget. Hatalmas összegeket kínálnak egyegy jegyért. Hallottam, hogy egy szegény orosz diáknak egy angol milliomos ötven font sterlinget ajánlott fel a jegyért s a diák nem adta. Ha tiszszerranyit ígért volna, akkor sem adja. Ezt a világtörténelmi eseményt nem lehet pénzzel megfizetni.

A kongresszusi iroda, amelynek élén dr. Julius Berger és Martin Rosenblüth állanak, hatalmas munkát végzett. A delegátusok és vendégek ezreit precíz pontossággal helyezték el, mindenki fennakadás nélkül lakáshoz jutott, ami nem kis feladat Karlsbadon, ahol még a fürdővendégek ezrei tartózkodnak.

Szerdán este kilenc órakor a karlsbadi cionista helyi szervezet fogadóestélyt adott a kongresszusi delegátusok és újságírók tiszteletére a pompás Stadtparkszállóban. A hatalmas rokokó teremben festői látványt nyújtott a felalá hullámlzó ezernyi tömeg. A köszöntőbeszédet között rendkívül érdekes volt dr. Szoloveitsik

Chaim Weizmann ünnepi megnyitója

Háromnegyed tíz. A delegátusok előbb egyenként, majd sűrű rajokban tódulnak a terembe. Köröskörül-villanylámpák égnek. Férge teremrendezők mindenkit előre kijelölt helyére vezetnek. Nyugtalan, de egyre halkuló zsi-bongás tölti meg a termet. A delegátusok lassanként elhelyezkednek. Az első sorokban látjuk a markans arcú csernovitzi dr. Ebnert, a bécsi Strauchert, Osias Thont, Loeve professzort, a Konstantinápolyból most érkezett Bralikot, Warburg tanárt. Baloldalt az ötödik sorban ül a mi öszhaju Glasner Mósonk. Mellette a miz-rachista delegátusok. Valamivel hátrább szintén a baloldalon az erdélyi képviselők, dr. Fischer Tivadar, dr. Fischer József, dr. Deutsch Mór, Weiszburg Chaim, Giszkalay-Widder David. A jobboldalon foglalnak helyet a palesztinai delegátusok. Nagy érdeklődés kíséri az orosz cionistákat, akiknek legtöbbje most érkezett Szovjetoroszországból. Az amerikai ellen-zék hiányzik és nem jelent meg a kongresszusun Nordan és Marmorek sem.

Negyedtizenegy órakor Martin Rosenblüth a kongresszusi iroda vezetője az elnöki asztalhoz lép és a fakalapéccsal hármát kopog. A zsi-bongás elhalkul, mindenki a helyére ül, a teremrendezők halk intézkedéseket tesznek, a feszült várakozás csendje ráül a teremre. Belra tölem Hankin kisasszony, egy palesztinai napi lap tudósítója jegyez héberül, jobbra a zürichi zsidó sajtóközpont szerkesztője. Tíz óra harmincöt perckor Weizmann vezetésével bevo-nul a terembe a világszervezet végrehajtó bizottsága. Hatalmas tapsvihar tör ki, a delegátusok felállanak helyükről és üdvözlök a bevo-nuló vezetőséget. Weizmann sápadt, ünnepélyes. Mosolyt kényszerít ajkára. Utána jönnek Szokolov, Ussiskin, Jabotinski és a végrehajtó bizottság többi tagja. Csend lesz. A feszültség zsufolt terem lélekzetét visszafojtva figyel.

litvániai zsidó-miniszter felszólalása, aki jiddis nyelven magasztalta a pillanat fontosságát. Zsidó művészek és művésznők szórakoztatták a közön-séget a késő éjjeli órákig.

Csütörtök, a kongresszus megnyitásának napja. Már reggel nyolc órakor nyugtalan sietés az utcákon. Frakkos, zsakettos delegátu-sok, ezüst delegátusjelvényvel, készülődő vendé-gek, újságírók és karszalagos kongresszusi-rendezők tartanak a Schützenhaus tele. Kilenc órakor a kongre-szus palota előtt már szinte életveszélyes a tologás. A világ minden nyelvén beszélnek itt, de a leggyakoribb a héber. Majd minden harmadik ember héberül beszél. Fél tíz órakor megnyitják a gyűlés-termet, a közönség betödul.

A kongresszus gyűlésterme aránylag kicsi, összes befogadóképessége nem nagyobb kétezer embernél. A karlsbadi színházadatok szokat itt tartani s a kongresszus céljaira teljesen at kellett alakítani. Lázás éjjel nappali munkával készült csak el idejére a terem, mert majdaem az utolsó napokig a színház játszott benne. Hatalmas kék fehér girland szegelyezi a fel-körben futó pályókat. Az elnöki emelvény a színpadon van, itt foglalnak helyet az újsá-gírók is. Az emelvény háttérét sötétbordó bársonyfüggöny képezi, ebből emelkedik ki Herzl Tivadar hatalmas mellszobra. Az emel-vény előtt a gyorsírók asztala. Héber, angol és német gyorsírók jegyzik a beszédeket.

Weizmann a fakalapéccsal az asztalra üt.

Halkan, nagyon meghatottan, héber szóra nyitja ajkát: „Nyolc éve már, hogy utójára ütünk össze kongresszusra.” Megkezdődött a tizen-kettedik cionista világkongresszus, az utolsó a gálatban.

Marton Ernő.

Dr. Chaim Weizmannak, a Cionista Világ-szervezet elnökének beszéde így hangzik:

As utolsó nyolc év

— Nyolc éve immár, hogy utójára ütünk össze kongresszusra. Nemzetek életében sorsdöntő esztendők voltak ezek és a zsidó nép számára nem kevésbé jelentőségteljesek. A mai helyzetünket összehasonlítjuk az 1913. évi helyzettel, csodálkozunk kell, hogy ilyen kis időszak milyen hatalmas változásokat hozott. — Milyen volt nyolc évvel ezelőtt a hely-zet? Súlyos munka után, az a meggyőződés érlelődött meg bennünk, hogy áthaghatatlan tal előtt állunk, amelyet egyszerű politikai esz-közökkel nem tudunk keresztüli törni. A zsidó nemzeti akarat eroje, a cél elérésére két esz-közt teremtet. A palesztinai jisiv kiszélesí-tését és megerősítését és a cionista gondolat-nak a zsidóság minden rétegébe való bevie-lét. Gyarmatosítási munkánk sikeresen legyőzde a véletlen és bizonytalan első fejlődési stá-diumokat és ma már mód van arra, hogy ál-landó növekedési, gyarapodási stádium el-érhessünk. A héber nyelvnek a jisivban való elsőbbeségi jogait keresztülvinni, olyan harc volt ez, amely a jisiv életét felfrissítette, önbizal-mat s öntudatot öntött beléjük a nemzeti feladatok megvalósítása iránt. Olyan feladat elé kerültünk, amelyet már megoldottunk t-kínthetünk: ez a jeruzsálemi héber egyetem felállítása. A széjesszörödöttségben is láth útjuk, hogy nemzeti gondolatunk állandóan gyökeret

vert és remélhetjük, hogy állandó munka mellett, a zsidó nép életében megfelelő helyet fogunk biztosítani számára.

A háborus évek

— A világháboru munkánkat alapjában rendítette meg. Szervezetünk egzisztenciája kockázatra volt. Minden erőnk az összeomlás megakadályozására kellett összegyűjtenünk, hogy menthesük, ami menthető volt. Egyidejűleg a politikai színtérre is fel kellett lépünk, hogy lehetőleg olyan feltételeket biztosíthassunk magunknak, amely háboru után bennünket abba a helyzetbe hoz, hogy munkánkat sokkal intenzívebben és nagyobb kiterjedésben folytathassuk, mint a múltban. A zsidó nép, amely a háboru éveiben mártírságot szenvedett, olyat, amilyen tragikus történetében példátlan, sokkal nagyobb hőnaggyal mint valaha, ragaszkodott Cionhoz, számkivetettségének egyetlen világító sugarához. De hogyan remélhetjük, hogy hangunkat a háboru zajában meghallják. Sem fegyveres erőnk, sem pénzünk, sem befolyásunk. A zsidó légiók is csak szimbolikusak voltak aldozat-készségünknek, távol minden agresszív szándéktól. Csak ideálunk erkölcsi ereje felett rendelkezünk, történelmi jogunk, Cionhoz való megrendíthetetlen hűségünk és Palesztina újjáéledése iránt való eddigi munkánk volt mindenünk. Ezekkel a fegyverekkel, csakis ezekkel indultunk a küzdelem felé, hogy miat nemzetet elismerjenek, amelynek a békekötésnél jogos igénye van az elismerésre. És ezekkel a fegyverekkel győztünk. A világtörténelemben ezuttal-egyszer a tiszta igazság nyert elismerést, anélkül, hogy mögötte a hatalom állott volna. Szükségtelennek tartom részletezni harcunk történetét. Az eredmény a Balfour-deklaráció volt, a deklarációt helybenhagyták a szövetséges kormányok, a török békeszerződésben felvették és Nagybritánia vállalta a palesztinai mandátumot, azzal a határozott kötelezettséggel, hogy Palesztinában zsidó nemzeti otthont fog felépíteni.

A Balfour-deklaráció jelentősége

— Balfour-deklarációban nyilvános elismerését látjuk történelmi igényeinknek, továbbá azt a jogokkal biztosított alapját nemzeti munkánknak, amelyet a cionista szervezet mindenkor követeléseivel élére helyezett. A Balfour-deklaráció, egymagában — ezzel legyünk tisztában, — problémánkat még nem oldja meg. A deklaráció még nem kész nemzeti otthon, csak alapja a nemzeti otthonnak. De ha a nemzeti otthont még nem látjuk nyomban tető alatt, ha még arcunk verejtékével turnunk kell a földet, azért türelmetlenségünkben ne ássuk alá a fundamentumokat. Gondoljunk csak arra, hogy a politikai eredmény, amely a cionizmus számára annyi lendületet indított, tekintélyünk öregbítését hozta, ugyanez a körülmény megteremtette a cionizmus ellenségeit is.

— Ha önök arról panaszkodnak, hogy a deklaráció alapján még nem építettek, akkor azt kell mondanom önöknek: ne feledjék, hogy a közeli Kelet és mindig nyugtalanságok színhelye, hogy a török békeszerződés még nincs ratifikálva, hogy a mandátum még nincs aláírva. Ezek a tények a helyzet urai. Nem szüntünk meg és nem fogunk megszűnni olyan feltételek megteremtését követelni, melyeket Erec Jisraeelben jogunk van elvárni. Bizom abban, hogy olyan feltételeket kapunk, amelyek biztosítják az eredményes munka lehetőségeit. A világpolitikai bonyadalmak közepette a leghatalmasabb kormány is óvatosan járhat el szándékainak keresztülvitelésében. A brit kormány elzárta az ajtót, és pedig a nehézségek teljes ismeretében és a legteljesebb felelősségnek tudatában. A brit kormány pedig állni akarja a szavát. E felől megvagyunk győződve, olyan világban, amely sok tekintetben kialakulóban van, nemzeti otthonunk alapjai meginga hatatlanul állanak. Am ne feledjék, hogy még nem vezet kiépített ut Erec Jisraeel felé. Ezt az utat a magunk fáradságos munkájával kell megteremtünk és ez a munkánk fogja a Balfour-deklaráció igazi értelmét meghatározni.

A Palesztina-feladatok

— Ne becsüljük le, amit építettünk és amit még építeni fogunk erre az alapra. A bevándorlási megszorítások azok és az akadályok, amelyek némelykor utunkba kerülnek, nehezen megoldható feladatok elé állítanak bennünket és még ma is, a sanremói határozat után egy esztendővel a kép sötét oldala tárul elénk és nem szándéksom letagadni, vagy akárcsak elfátyolozni a kép borús oldalát. De azért munkánk halad előre. Ha óriási lépésekkel nem is jutunk tovább, úgy, ahogy szeretnénk, ez főképp azon múlik, hogy a világhatalmasztrófa átmenetileg bennünket is győngyített.

— Mindazonáltal az időt haszontalanul nem engedjük elrohanni. Chalucok a jisivot és az országot, mint egészet, az erő, a munka jegyében átváltoztatták. A kongresszus tanácskoznia fog gyarmatosító munkánk kiszélesítése felől és el fogja határozni, hogy új koloniatokat fog teremteni a meglévőkhöz mellé, azon a földön, amelyet Észak-Palesztinában szerezünk. A vízi erők kihasználására, öntözési és más szempontokból, nagyarányú tervek vannak. Zsidó munkások nagy tömegeit lehet itt foglalkoztatni. Jelzőlogbank van alakulóban, amely a városi gyarmatosítás tempóját, az építkezést gyorsítani fogja. A kongresszus pénzügyeiak kiépítésének ügyet is tartozik majd alapos megfontolás és megvitatás tárgyává tenni. Orvosi tanintézet, a tervezett egyetem kebelében nemsokára, reméljük valósággá válik. Komoly és súlyos idők előtt állunk, de ha ezek elmúlnak, úgy fogjuk találni, hogy sokkal előbbre jutottunk, mint ahogy akkor hittük, amidőn látásunkat a felhők elhomályosították.

As arab-kérdés

— Az ellenséges erőkről szoltam, amelyeket politikai sikereink váltottak ki. Mélyen fájjaljuk, hogy ezidőszent Palesztina arab lakosságának egy részét a velünk ellentétben lévő hatalmakhoz kell számítanunk. Az arabokkal szemben való politikánk épen úgy, mint minden más kérdésben, tiszta és egyenesvonalu. Nem akarok a Balfour-deklarációban biztosított jogainkból egy jottányit sem feladni és e ténynek az arabok által való elismerése, a zsidók és arabok közötti békés viszony megteremtésének igen lényeges feltétele. Vonakodásuk, e tény elismerjük, arra kényszerít bennünket, hogy eszközökről gondoskodjunk, amelyekkel jisivunkat legjobban tudjuk támaszunkkal szemben megvédeni. Önvédelem a legelemibb kötelesség. A legünnepélyesebben és leghatározottabban jelentjük ki, hogy szívéinkben nem tápláljuk a tamadás szándékát, nem akarjuk érinteni szomszédaink legitím jogait. Olyan jövőt remélünk, amelyben zsidók és arabok egymás mellett élnek Palesztinában, együttesen munkálkodnak az ország fölvirágztatásán. E jövő elé semmi akadály nem gőrdülhet, ha szomszédaink belátják, hogy ami jogaink ép olyan szentek, mint az övék az ő számukra.

Egységes nemzeti akarat

— Népünk belső helyzete még mindig a háboru következményeitől függ. Ugyan az az idő, amely a Balfour-deklarációt adta nekünk, kétségbeesést és pusztulást hozott a zsidó élet legerősebb templomaiban, ama központokban, amelyekből nemzeti mozgalmunk szivta erőt. Amíg a keleti zsidóság nem fog felocsudni a szerencsétlenség alól, amely őt érte, nemzeti munkánk bizony küzdelmesen fog előrejutni. De nem várhatunk, míg a keleti zsidóság abban a helyzetben lesz, hogy erőt visszanyerje. A mi kötelességünk minden lehetőt elkövetni, hogy a zsidóság erőforrásait, amelyek még elérhetőek, nemzeti munkánkhoz kibaszaljuk.

— Ugyanez a szándék vezetett bennünket az amerikai cionizmushoz való viszonyunkban is. Remélhetjük, hogy az amerikai zsidóság felelősségének teljes tudatában van, tudja, hogy reá, mint az egyetlen nagy és erőteljes zsidó közösségre hárulnak a háboru által történt pusztulások helyreállítási munkálatai. Ama zsidók számára, akik ma kívül állnak a cionista szervezeten, a palesztinai gyakorlati, kulturális és nevelő munka számára nagy munkakapacitást nyitnak együttes működésben velünk, felfo-

gásbeli különbségekre való tekintet nélkül. Ugy vélem es hiszem, hogy az érintkezési pontok sokkal tartósabbnak bizonyulnak majd, mint az ellentétek. Nagybritánia zsidói Economic Board, megteremtésével olyan példát mutattak, amelyből magas értékű gyakorlati eredményeket várunk. Reméljük, hogy más országok zsidó szervezetei is egyetemi fogják más-más formában, erőket. Mi a magunk részéről a Keren Hajeszódában látjuk a nemzeti akaratot, amely Palesztina újjáépítése körül megnyilvánul. Értjük, hogy nem minden zsidó ismeri el úgy, mint mi, hogy milyen szükség van a nemzeti akarat egységes kifejezésére, hogy nemcsak egy ut vezet Palesztina felé és nem a mi kívánságunk, elzárni más utakat azok előtt akik nem a mi utunkon akarnak menni. Céludatos-sággal és őszinteséggel kezdjük meg ök is a munkát és mi szívesen kezet nyújtunk nekik és elismerjük őket munkatársunkul.

— E pillanatban csak a cionizmus belső és külső helyzetének legfontosabb pontjait tartom szükségesnek érinteni s mondhatom, hogy minden nehézség ellenére, egy bizonyos szervezetünk ma sokkal erősebb, mint valaha. A nemzeti akarat él és népünk széles rétegeiben működik. Akadályok, amelyek ma még nagyoknak látszanak, elhatározással, szívós munkával és aldozat-készséggel leküzdhetőek lesznek. Bátor-ság, önbizalom és egységre van szükségünk. Ezek segítségével győzni fogunk.

— Komoly és ünnepélyes az óra, amelyben a kongresszus megkezdte tanácskozását. Legfőbb vágyam, hogy a kongresszus bizony-ságát adja annak, hogy a reáharuló felelősségnek ura.

Percig tomboló, szünni nem akaró taps-gal és hadad-kiáltásokkal fogadta a kongresszus a mély nemzeti érzéstől áthatott beszédet.

Nahum Szokolov beszéde

Nahum Szokolov, a cionista végrehajtó bizottság elnöke emelkedett azután szólásra:

— Tisztelt kongresszus! A mai elmúlt kongresszus között eredményekben és sora-fordulatokban gazdag idő telt el. Utolsó kongresszusunk nyugodt, ünnepi hangulata alig foszlott el, amikor kitört a nagy vihar. A népek békéjének idillje, népek pusztító háboru-jává változott, hirtelen, olyaná, amilyent az emberiség története nem ismert. A föld osz-lopai meginogtak. A harc ellenállhatatlan elemi erővel dult, míg végre ütött a döntés órája és a nagy győzelem ideje. És ime, most egy rossz, romlott és züllött világ romjain, egy új, jobbnak feltűnni akaró világ állványai előtt állunk. Trónok omlottak össze, darabokba szakadtak birodalmak, amelyek évszázadokon át épültek és új államalakulatok keletkeztek. A térkép, amely a mai kongresszus elé tárul, egészen más, mint a régi.

A világháboru és a zsidó nép

— A zsidó nép a világot megrázó drámá-nak volt passzív nézője. Váre minden haréte-ren folyt; zsidó aldozatok sulya alatt roskadoztak a hazaszeretet oltárai. Évszázados történelmünkben először érintkezett a ciondes, régi zsidó gettó a modern hadviseléssel. A keleteurópai hadjáratok történetének jó része zsidók vérevel; zsidók hátán íródott. E részben a zsidók ideális egyenjogositást élváltak. Nem célnak jeremiádszavai fájdalmunk felett. Új Jeremiásnak kellene támadni és a sok panaszkodást már megelőgeltük. Nem is akarunk egyszerű jelentést tenni, ezt a feladatot a jövő történetészére bizzuk, aki nyugodtabban és jobban rendezett anyag felett fog rendelkezni. Amit most a nyilvánosság felé mondanunk kell, a tanulság, amelyet az eseményekről levontunk. A tanulság mély összhang-ban van mindazzal, ami a cionizmus számára a leglényegesebb, nevezetesen a zsidó problémának elvi feltétele.

— Mit látunk a háboruban azon orszá-gokban, ahol a zsidóság tömegei élnek és amelyek ezért a zsidó probléma megfigyelése szempontjából leginkább jöhetnek tekintetbe? A háboru kitörése után, a sötétség hatalmai

egyesültek a zsidók ellen való uszításban. A nagy dráma közbeeső jelenete volt ez és míg a zsidó nép ifjúsága és ereje a harctereken ment tönkre, míg családja az elszegényedés, a betegség, a megsemmisítés és állandó halál-félelem mártírja volt, addig a nép ellen a legvadabb, leglehetősebb vádak emeltek és szemérmetlen aljassággal lázítottak ellenünk. A mérge terjedt és a nemzsidó lakosság legszélesebb rétegeibe is behatolt, nem tartott sokáig és hatalmába kerítette a közigazgatást és az ártatlan zsidó lakosság felett valósággal törvényt ültek. Kivételes rendszabályokkal kihozták őket, minden emberi érzést megszegő módon bántak velük. A háborús stratiégiában ismeretlen eljárást fogantattak velük szemben: a kilakoltatást. Százezer zsidót, öregeket, gyermekeket és asszonyokat, agóniában fekvőket, elaggot embereket, akik életük utolsó napját aggodalmában töltötték, máról holnapra kenyér és ruha nélkül, bántal-

A zsidóság mártírja

Itt az az időszak története Ukrániában. A véres, borzalmas ösztönök mind a zsidók ellen irányultak. Az inkvizíció kínzásai enyhe dolgok azokhoz a tömegmészárlásokhoz képest, amik ott történtek. Néző cselekedetei egy csöpp abból a vértengerből, amely itt támadt. Vad barbárok csúrhéi, amelyekből kipusztult minden emberi vonás, vérengző bestiak módjára támadtak békés szándéku, védtelen, ártatlan zsidók ellen. Zsidó közösségek százaiban vérfürdőt rendeztek és nem kegyelmeztek sem öregeknek, sem asszonyoknak, sem gyermekeknek. Letértették őket, leányaiton erőszakot tettek, rabolták, pusztították: a vad hordának nem volt kiemléte. Mint vadállat, úgy tépte csatákra zsidókat testét és ezt ismételtette hidegvérrel, szadista orgiák kedvtelésével, kannibál nyugalommal. Templomait gyaltatta meg, tóra-tekeréseit piszkította be és kéjegett halálvonaglásában. Itt az az időszak, amikor a zsidókat meg a szerencsétlenek és a maritárseregek jajveszéléséből kihallatszott a Sema Jisrael. Borítsunk fátylat, a szent gyász fátylat, testvéreink százezernyi sírja fölé. A halottak a boldogabbak, mert az élők megalázza, nyomorban sanyódnak tovább, napról napra pogromokkal kell számolniuk, a tellem Damokles-kardként csüng fejük felett. Községeiket mintha földrengés pusztította volna el, mindnyájan kivándorolni szeretnének, soruktól akarnak szabadulni, de legősbbe hiába rázza hörtönablaka rácsait.

Hol volt Európa?

— A mészárlásokat, Európa összetett kezekkel nézte, a szerencsétlenek még csak vigasztaló szót sem hallottak. A hiobhirkek hallgatással fogadták, hideg, közönyös hallgatással. Milyen korban élünk? Valóban a második évezred utolsó évszázada ez? Az a korszak, amelyben az emberiség fejlődése és tudása szünetes magasságba emelte? Az az idő ez vajjon, amikor a népek nem ismernek szentebbet, mint a jogot, a pártok pedig mindenkinek felett az igazságot? És mindezen népek, parlamentek és a szenátusok, a tömegmészárlások szemből csak hallgatni tudtak? Nagy elégtétel és végtelen reménytelenség között állt a népszövetség megalakítását. Hol van a népszövetség? Hol van varázslatos szava? Hol van megváltó ereje? Azt felelik nekünk: Nem tudjuk hivatalosan megállapítani, mi történt Ukrániában, az ország el van zárva és nincs kormány, amellyel tárgyalni lehetne. Hísznek ha a hivatásos politikusok ki is jelentik, hogy egy ország belügye idegenek nem avatkozhatnak, azért vannak a népek, amelyek Tacitus szerint, az emberi nem lelkiismerete alá tartoznak. A közvélemény számára van fórum és ha nincs hatalom az ítélet végrehajtására, azért ítéletet kell mégis hoznia. Mi már megalkottuk ítéletünket. A hiba nem a véletlenekben rejlik, hanem kemény törvényszerűségben, a merev „muszáj”-ban, amely a jelenségek kísérője. Az ukrán hordának lehet erőltetett prédikáció, lehet és kell ellenük tiltakozni, de ezekkel sokra nem lehet menni. Mártírjaink történetében szünet fog beállni, első sorban, mert a nyilak és pusztítás energiája tartósan

mazások közepette dobtak ki. Egész litván-zsidó közösségeket könyörtelenül, rendetlenül, ostorcsapások közepette, zavartak ki megszkott otthonukból, úgy, hogy végig kellett bolyonganiuk egész Oroszországot.

— Nyilvánvaló volt előttük, hogy ilyenkor csak olyan néppel lehet elkövetni, amelynek nincs saját földje és amely ki van az élő népek könyvéből törölve. Népek meghalhatnak hazájukért, utódaik újra öröklék, egy népet az ellenség brutális tulereje elűzhet, de akik túlélték, visszatérhetnek a hazai rögökhöz. Csak olyan embereket lehet széjjelmorzsolni, akik minden támasz nélkül lógnak a levegőben, akiket mint száraz levelet kerget a szél mindenfelé. Ez a zsidó tragédia.

— A zsidók ellen vezetett háború, a nagy háborúval sem szűnt meg. A gyűlölet irtózatossá kézzel, a zsidó élet ellen, zsidó becsület és zsidó tulajdon ellen emelkedett.

nem tombolhat, másrészt olyan okok, pillanatnyi elhatározásokra és indulatokra van szükség, amelyek nem találhatók mindenkor. És így megtörténhetik, hogy önámításba és gondatlanságba ringatjuk magunkat és ha a tragédia ismét felbukkan, akkor azt mondjuk: ez véletlen.

— Az önámítás valóságos rendszere épült ki bizonyos emberekből, akik fáradhatatlanul hirdetik a haladást és civilizációt és annak délibábait mutatják nekünk. A XVII. században Ukrania borzasztó zsidó-mészárlások színhelye volt. Ha az akkori események krónikáját olvassuk, azt kell hinnünk, hogy a legutolsó mészárlások jelentései állanak szemünk előtt. Mit változtatott tehát az azóta elmúlt háromszáz esztendő? Kimélyítette a gyűlöletet, megsokszorozta a kegyetlenkedéseket és a régi jellemvonásokat megtartotta. A világtörténet ismeri a Bertalan-éjszakát, a szicíliai Vespert és a felszabadult fanatizmus hasonló kiróbbanásait. Egy másik Bertalan-éjszakát, vagy annak sokszorosítását, ma teljesen lehetetlenek tartunk. Itt már határoz az életfelfogás, a szociális jogrend, itt már mutatkozik a középkor és ujkor közötti különbség; a zsidó tragédia azonban érintetlen az idők forgandóságától.

Zsidó otthon!

— A zsidó nép teste széjjel van zúzva, a zsidó nép lelke azonban él. Népünket a szenvedések napjai felrattak közömböségéből és ma, mint a régi időkben, testvérek népeként jelenik meg. Amerikai testvéreink cselekedetei a kortörténet legszebb lapjaira tartoznak. Sértés lenne mondani azt, hogy amerikai testvéreink önkényes adományozók. Nem, a mi népekben nincsenek adományozók és adományt elfogadók; mi nemzeti kötelességet teljesítünk. Csodálatraméltó volt az Oroszországban élő testvérek önszegélyezése. Minden zsidó ház menedékhelyé változott; minden darab kenyeret megosztottak. Bizalmunk erőforrása ez és ha azt kiáltjuk népünk felé: mentsetek meg Ukránia zsidóit! Vagy: mentsetek meg a gyermekeket, akkor biztosak lehetünk afelől, hogy megértő szívekre és fülekre találunk.

— Herzl Tivadar, akinek nagy árnyéka még ma is titkos vezérünk, egy negyedévszázaddal ezelőtt rámutatott azokra a növekvő veszedelemre, amelyeket egy otthon hiánya rejt magában. Fériss nyíltsággal tárta fel a szenvedés okait és azert baljósan és sötétlátónak neveztek őt és mindnyájunkat, akik vele dolgoztunk. A bennünk megsértett emberiség sikoltását, a megváltás után való kiáltást, amely az első cionista kongresszus alkalmával kitört belőlünk, alig vették komolyan. Utópisztákként gonyoltak bennünket és ha a zsidó nép már akkor igyekezett volna ideálunkat megvalósítani, az otthon már régóta valóság lenne. Szokolov nagy beszédének folytatását az Uj Kelet holnapi számában közöljük.

Életünkgyermekünkben teljesül. Magunknak adunk, ha a Farkasnak adunk.

A Zsidó Nemzeti Alap első világhonferenciája

— Az Uj Kelet kiküldött munkatársától —

A Keren Kájemeth, a Zsidó Nemzeti Alap a karisbadi Kurhaus nagytermében tartotta első világhonferenciáját. A világ minde részéből több mint negyven ország képviselőiben jelent meg a delegátusok, hogy részt vegyenek a nagy jelentőségű tanácskozásokon. Erdélyi zsidóságát dr. Krausz Miksa orvos, az Erdélyi Zsidó Nemzeti Alap bizottságának elnöke és Weiszburg Chaim képviselte.

A tanácskozásokat Menachem Ussiskin mérnök, a Cionista Világszervezet palesztinai kirendeltségének vezető tagja héber nyelven nyitotta meg és az ülés vezetésére elnöknek Warburg Ottó egyetemi tanárt javasolta, amihez az értekezlet egyhangú lelkesedéssel hozzájárult.

Warburg professzor emelkedett tónusu beszédében az adatok soraságát vonultatja fel, amelyek — dacára a háborúnak és az azt követő válságos időknek, dacára az egyes országokban bekövetkezett valutaleromlásnak — a Zsidó Nemzeti Alap hatalmas fejlődéséről tesznek tanúságot. Míg 1913-ban mindössze 16 ezer dunam földet mondhattunk Palesztinában népünk tulajdonának, addig ma 70.000 dunam fölött rendelkezik a Zsidó Nemzeti Alap. Még szavakban emlékeztet meg a leromlott valutájú országok nagyszerű áldozatkészségéről, amit élénken illusztrál az az egyetlen számada, hogy az 1920. évi 9 és fél millió franknyi összegből, mely a Zsidó Nemzeti Alapra összegyűlt, felét a keleti országok zsidósága gyűjtötte össze.

Nátán Gross, a hágai központi iroda főtitkára előadói referátumában a Zsidó Nemzeti Alap szervezetét ismerteti 1901-től kezdődő napjainkig. Nagy hatást keltett az előadó az a megállapítása, hogy a Nemzeti Alapra gyűjtött összegek teljes egészükben rendeltetési célukra fordítatnak s az adminisztráció költségei nem tesznek ki többet, mint hat százalékot.

Boris Goldberger jelenti, hogy aug. 25-én hivatalosan is telekkönyveztek a Keren Kájemeth nevére a Jezreel völgyében és környékén eszközölt több mint 40.000 dunamos földterületet.

Agronom Jakob Oettinger, a Zsidó Nemzeti Alap palesztinai vagyonaállapotáról fest érdekes képet. A Nemzeti Alap birtokában van jelenleg Erec Jisrael földjének 15 százaléka. A háború a maga pusztító hatását érezte a Nemzeti alap birtokain is, különösen igen érzékenyen érintette a faültvényeket. Az elpusztított fák helyébe azonban újakat ültettek s az ujonnan elültetett fák száma több mint 60.000. Egy fa ültetése körülbelül 35—40 egyiptomi piasterbe kerül és öt év után ennek értéke megkétszereződik. A tapasztalatok arra bírták a Nemzeti Alap palesztinai vezetését, hogy a Herzl-erdőt felosztassák és minden koloniasban kisebb erdősegeket létesítsenek, melyeknek összessége fogja adni a Herzl-erdőt. A referátumokhoz dr. Dick lengyelországi képviselő és dr. Bruck jeruzsálemi képviselő szól hozzá és mintagazdaságok létesítését sürgetik.

Ezután az értekezlet összes tagjai megtekintik a Nemzeti Alap kiállítását, mely érdekes és értékes anyagával szemléltető módon mutatja be a Nemzeti Alap munkáját és bőséges tájékoztatást ad a jövő fejlődési lehetőségekről tekintetben. A kiállításon közszemlére tették a Zsidó Nemzeti Alap aranykönyvét, melynek bevezetési táblája a Bechalél jeruzsálemi iparművészeti iskola munkája, a modern iparművészet remeke. A kongresszus ideje alatt a kiállítás díjmentesen megtekinthető és az aranykönyvi bevezetésekről mindenki meggyőződést szerezhet.

A Zsidó Nemzeti Alap országunk földjét akarja népünk köztulajdonába visszavásárolni, (azaz a föld, az az ország!), a Keren Hajjeszód a fejlett európai állami élet alapjait akarja lerakni a visszaváltott földön, a Farkas-Kulturalap pedig a sivatagi vándorlás nevelési alapja.

Marad vagy bukik az Averescu kormány?

Az ellenzék továbbra is távol marad a parlamenttől —
Miben áll a nemzeti párt és a liberális párt paktumja

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Kolozsvár, augusztus 5. Annak idején az „Uj Kelet” eisonok jelentette jól értesült helyről nyert információi alapján azokat a várható politikai harcokat, amelyek nemsokára rá igen súlyos politikai válság okozóivá váltak. A nyár vége felé közeledik, a politikai szünet elmúlt, Averescu miniszterelnök a napokban Buziáson népgyűlés keretében már igen fontos bel- és külpolitikai nyilatkozatokat tett, szeptember első felében várják vissza Ferdinánd királyt és így csakhamar zajos események várhatók a politikai küzdőterén. Munkatársunk megbeszélést folytatott egy Kolozsvárt időző erdélyi politikussal, aki összeköttetései révén alaposan informálva van a helyzetről, amelyről nézeteit a következőkben fejtette ki:

— Kétségtelen, hogy már szeptember első felében fokozott erővel tör ki az ellenzék kormánybuktató akciója. Az egyesült ellenzék, de főleg a román nemzeti párt és a liberális párt országsszerte népgyűléseket fog tartani, amelyeken ismertetik majd azokat az okokat, amelyek

arra kényszerítik az ellenzékot, hogy a kamara munkálataiban tovább ne vegyen részt és a leghatározottabban követelje a kormány távozását.

— A kormány helyzete valóban nem rózsás. Ezt kénytelen elismerni a kormányparti sajtó is s maguk a kormánytagjai is érzik a válság súlyos voltát. Erre vall az a körülmény, amelyről biztos tudomásom van, hogy *„maga Argelionu belügyminiszter javaslatot tett az egyik minisztertanácsban a kormány lemondásáról.* A belügyminiszter különben elkeseredett ellensége a liberálisoknak és kész bármely percben megegyezni a parasztpárttal. Az ellenzék, ide számítva a parasztpártot is, a jelenlegi kormánnyal semminemű egyezkedésre nem hajlandó és szilárdan elvan tökéve arra, hogy követelni fogja az országgyűlés feloszlását és új választások kiírását. Az ellenzéki pártok megegyeztek abban, hogy

az Averescu kormány alatt nem vesznek részt a koronai ünnepségeken s biztosra vehető, hogy a kormány szeptember második felében, legkésőbb október első napjaiban lemond.

— Politikai körökben élénken vitatják a kibontakozás esélyeit. Mindenki azt kérdi ki jön? A parasztpártiak semleges kormányt kívánnak, amely a választásokat megelégé. A liberálisok viszont hallani sem akarnak semleges kormányról, annál kevésbé, mert az ellenzék többi partja között a megegyezés amúgy is létrejött. Romániában különben is nagyon nehéz elképzelni semleges kabinetet, hiszen ugyiszólva minden ember politikai s minden társadalmi réteget és állami szervet megfertőzött a napi politika szenvedélye. Az új kormányban jelentős szerepet s a p az erdélyi nemzeti párt, de a kabinet zömét liberális politikusok fogják alkotni s képviselve lesznek a bukovinai és beszarabiai parasztpártok és a Jorgu-féle nemzeti demokrata párt. A régi királyságbeli parasztpárttal most folynak a tárgyalások, amelyek valószínűleg eredménnyel végződnek s így Maniu javaslata, a nemzeti koncentrációs kormány testet ölt. A terv az, hogy

az új kormány azonnal feloszlatja a parlamentet és kiírja az új választásokat.

— Az alkotmányozó nemzetgyűlés még a télen egy együlne. A választásokra minden párt erősen készül és optimizmussal néz az események elé. Nem kétséges azonban, hogy ugy az erdélyi nemzeti pártnak, mint a liberálisoknak kedvező esélyeik vannak. Érthetővé válik ez akkor, ha megismerjük a két párt

által kötött paktumot. A liberálisok arra az elhatározásra jutottak, hogy a megnövekedett Romániát nem lehet egy párttal kormányozni és nem lehet figyelmen kívül hagyni az egyes tartományok lokális szükségleteit és főleg nem lehet nélkülözni az új területek politikusaiknak közreműködését. Az új alkotmány: még nem alkották meg, az egységesítést nagyon nehéz megrázkodtatók nélkül keresztül hajtani és így arra a meggyőződésre jutottak, hogy az ország újjászervezésében és felépítésében szükség van egy koncentrációs kormánnyra, hogy az összes pártok együtt vállalják a felelősséget a megalkotandó nagy reformokért. Szerintük az Averescu-kormány sok hibát követett el ezen a téren és a közigazgatásuk csődöt mondott. Ezért felmondták a fegyverbarátságot és nyílt harcra léptek ellentük.

— Beleegyeztek tehát abba, hogy

Erdélyben a nemzeti párt teljesen szabad kezet kapjon és úgy rendezkedjék be, ahogyan azt a gyulafehérvári nemzetgyűlés elhatározta.

Elfogadták a nemzeti párt egységesítési törvénytervezetét, amely Erdélyre vonatkozóan Kolozsváron igazgatóságokat állít fel széles decentralizációs alapon és ezeket az erdélyi minisztérium hatásköré alá vonja. Az igazgatóság élén állami kárigazgatók fognak állni, akik a minisztériumi hatáskör keretében belül önállóan fognak majd intézkedni a közigazgatásnak majdnem minden ágában. Ezek az igazgatóságok természetesen megszűnnek, míhelyt az egységesítést keresztül vitték,

visszaállítják a városok és megyék autonómiáját, erdélyi embereket vezetnek ki prefektusoknak, a nemzetiségi vármegyékben a nem román nemzetiségű megbízható elemek is szerepet kapnak.

— Az Averescu-kormány és a parlament által megszavazott összes törvényeket, de főleg az agrárreformot és a pénzügyi törvényeket revideálni fogják, mert a két ellenzéki pártban az a vélemény, hogy ezek a törvények technikai okokból is ugyiszólva koresztülvihetetlenek. Az ellenzéki pártok nagyeményekkel néznek a közeljövő kibontakozása elé. Minden reményük meg van arra, hogy akciójuk teljes sikerrel jár.

A parlament megnyitó új ülészaka tehát döntő eseményének igerkezik, bár kétségtelen, hogy a válság egyes fázisai túlyomó részben a parlamenten kívül fognak lefolyni. Az ellenzék bizik akciój sikerében, de csak az események igazolhatják majd, hogy az az optimizmus jogosult volt-e. És nagy kérdés, vajjon a liberális part domináló szerepe nyújt-e bizodalmat demokratikus koncentráció létrejöttére? A liberális part multjából erre kevés reményt lehet meríteni.

— **Erzberger gyilkosai.** Berlinből jelentik: Erzberger gyilkosait még mindig nem sikerült elfogni. Azokat, akiket eddig gyanúsítottak és őrizetbe vettek, kénytelenek voltak szabadlábra helyezni, mert alibit igazoltak. Az offenburgi ügyészség, amely a gyilkosságban a nyomozást irányítja, Erzberger gyilkosairól megállapította a következőket: A két gyilkos augusztus 21-től augusztus 26-ig, tehát a gyilkosság napjáig az offenburgi „Zum Hirschen” szállodában Franz Rioser, Düsseldorfból és Knut Berger, Jénából név alatt laktak és augusztus 26-án 6 óra 45 perckor az Offenburgból induló vonaton, a negyedik osztályon Grissbachba utaztak. A birodalmi kormány erélyes intézkedéseket léptetett életbe a monarchista-mozgalom megakadályozására. A A száz kormány minden nacionalista tüntetést betiltott.

A jövő egyetemi év

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A kolozsvári egyetemen az előadások október elsején ismét megkezdődnek. A szept. 20-án kezdődő beiratkozások határidejét a rektori hivatal október ötödikéig toltta ki. Az egyetem ezévi vezetését is megválasztották. Rektor lett Dimitria Calugherescu, a jogi fakultás dékánja Camil Negrea, az orvosi szakon Jacob Jacobovici, a filozófia és természetudományi kar dékánja pedig Adrian Ostrojevici lett.

A francia tanítási rendszer alapján az egyetemi szabályzat kötelezőve teszi, hogy minden hallgató minden év végéig az előírt tárgyakból szigorlatot tegyen. Ez alól csak az orvosi kar ötödéves hallgatói mentesek, akik a hatályon kívül helyezett új rendszer alapján szigorlatozhatnak. Azok a hallgatók, — és ez különösen a medikusokra vonatkozik — akik az előírt szigorlatokat az elmúlt tanév végéig nem tették le, legkésőbb október 15-ig kötelesek azokat letenni. Ellenkező esetben az évet meg fogják ismételni. A tavalyi harmadéveseknek ugyancsak a jelzett határidőig le kell tenniük a régi rendszer szerint az első szigorlatot, amely az új rendszer első és második rigorózumának felel meg, azonkívül az új rendszerű harmadik szigorlatot is.

Az 1921—22. tanév első szemeszterének elején kétszer lehet szigorlatra jelentkezni és pedig szeptember 28-án és október ötödikén. Az első szigorlati nap október harmadika. Tekintettel arra, hogy az orvosi fakultás hallgatóinak túlyomó része szigorlatiával hátralékban van és még október 15 re sem végezhetik el a szigorlati tárgyak anyagát, valószínű, hogy az egyetemi tanács ezeknek december végéig fog haladékot adni, nehogy a fakultás hallgatók nélkül maradjon.

Egységes lakásrendelet

A lakásbizottság döntését a törvényszékhez lehet megfelebbezni

— Az Uj Kelet tudósítójától —

A Monitorul Oficial szeptember 1-i száma nyilvánosságra hozza az új lakásrendeletet, amelynek célja az országsszerte súlyosan érzékelhető lakásügy egységes megoldása. A rendelet leglényesebb rendelkezése, hogy az egész országra kiterjedő hatálya van és a lakásügyek intézésének élére országos központi lakáshivatalt állít fel Bukarestben. A központi lakáshivatal a belügyminisztériumban fog működni.

A lakásügyek központi intézését a legfelsőbb lakásbizottság vezeti. A bizottság tagjai: a belügyminisztérium és munkatügyi minisztérium egy-egy kiküldöttje, továbbá a lakóknak és a háztulajdonosoknak egy-egy képviselője. A bizottság élén a belügyminiszter által kinevezett igazgató áll. A bizottság ílésén résztvehet a munkatügyi, a belügyi és az igazságügyminiszter is, akiknek jogukban áll a bizottság íléséin felváltva elnökölni.

Minden városban külön lakáshivatalt és lakásbizottságot állítanak fel, a nagyobb lakosságú városokban szükség esetén kettőt vagy harmat. A városi lakásbizottságok tagjai a helyi törvényszék elnöke a lakáshivatal főnöke, a polgármester, vagy helyettese, továbbá tíz-tíz lakó és háztulajdonos közül kisorsolt egy-egy polgár. A lakásbizottság íléseit a törvényszéki elnök fogja vezetni.

A lakásbizottságok intéznek elsőfokon minden lakásügyet. Az 1920-ban, vagy ezután bérlet és megüresedést minden lakás és ízlethelyiség fölött a lakásbizottságok rendelkeznek. A megüresedést a lakáshivatalnak be kell jelenteni, valamint a lakásra vagy ízlethelyiségre igénytartó is adja be kérvényét a lakáshivatalhoz. A lakásbizottság minden egyes ügyet megtárgyal és a döntést a lakáshivatalban hirdetik ki nyilvánosan. Amennyiben a bizottság az ízlethelyiség, vagy lakás elfoglalását megengedi, a felek kötelesek egy évnél nem hosszabb lejáratu szerződést kötni és a szerződést a lakásbizottságnak bemutatni. A bérletet ugyancsak a lakásbizottság állapítja meg, a rendeletben e ört kulcs alapján.

Igen fontos pontja a rendeletnek az a szakasz, amely a lakásbizottság döntésének esetleges megfelebbezéséről szól. A lakásbizottság döntését a helyi törvényszékhez lehet tíz napon belül megfelebbezni és amíg a döntés nem jogerős, a bizottsági döntést nem lehet végrehajtani.

Uj rendelkezéseket tartalmaz a rendelet a rekvirálásokra vonatkozólag is. Rekvirálhatók azok a lakások, amelyek megüresednek és a tulajdonos jogos indok nélkül nem akarja kiadni. Rekvirálható az a lakás is, amely három hónapnál tovább üresen áll, továbbá az a lakás, amelynek lakója más lakásban is lakik.

A rendelet az ország összes lakáshivatalai fölött ellenőrző hivatalt állít fel. Ezzel a rendelettel az összes többi rendeletet érvényüket veszítik és csak az 1920-november 12 én kiadott 4868. számú rendelet marad érvényben.

Elintéződik a nyugatmagyarországi affér

Magyarország Sopron helyett más területet ígér —
Az osztrák szocialisták népszavazást sürgetnek

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Bécs, szeptember 4. A magyar kormány hivatalos jelentéseiben minden közösséget megtagad azokkal a szabad csapatokkal, amelyek Nyugatmagyarország incidens nélkül való, sima átadását megakadályozták és vérontás okozóivá váltak. Budapesti jelentés szerint az ottani antant bizottság a magyar és az osztrák kormány felkérésére alapján az irreguláris csapatok lefegyverzésére nagyobb számú antant, esőleg kizárólag csapatokat küld Nyugatmagyarországra. Ötven tagú vegyes bizottság ellenőrzése mellett. Mindenesetre megállapítható, hogy az utolsó két napon lényeges enyhülés állott be a kérdésben.

Dr. Dawy, Burgenland osztrák kormányzója mattersdorfi szállításról proklamációt bocsátott Nyugatmagyarország népéhez, amelyben az osztrák köztársaság nevében a legszívebben köszönti őket és közli velük, hogy a közigazgatás legfőbb vezetését átvette. Igéretet tesz, hogy Burgenland egész népességét tekintet nélkül nemzetiességükre, vallásukra és pártállásukra, egyenlő pártatlansággal és igazságossággal fogják elbírálni és érdekeiket minden erővel előmozdítják. A lakosságnak alkalma lesz, hogy szabadon választott képviselői által gondoskodják állami és községi életének kiépítéséről.

Az osztrák szocialisták továbbra is a népszavazás mellett

Nagyon figyelemreméltó az osztrák szocialisták álláspontja Nyugatmagyarország kérdésében. Figyelemreméltó azért, mert elvi alapon állva sokkal messzebbmenő engedékenységre hajlandók, mint a keresztény-szocialisták; akiknek pedig testvérpártjuk alkotja most Magyarországon a kormányzó többséget. Az osztrák nemzetgyűlés mai ülésében Bauer Ottó, a szocialista párt vezetője kijelentette, hogy a történelem után is ragaszkodnak ahhoz, hogy Nyugatmagyarország lépje népszavazás útján döntően hovatarozandósága felől.

A kolozsvári kereskedelmi és iparkamara az autonómiaért

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Vasárnap délelőtt 11 órakor gyűltek össze a kolozsvári kereskedelmi és iparkamara választói az Iparosgyűlés disztermében, hogy állást foglaljanak a kamara autonómiaja mellett. Bahos-Imre korelnök rövid megnyitóját után dr. Gherman Lauriant és dr. Ferenczy Gyulát kéri fel a gyűlés vezetésére. Dr. Gherman románul, dr. Ferenczy magyar nyelven ismerteti a gyűlés célját.

A javaslat szerint a kamara belátja, hogy a változott viszonyok a kamara reorganizálását követelik, hogy az új vezetőség felerészben a román, felerészben a kisebbségek iparosiból és kereskedőiből kerüljön ki. De az új vezetőség csak a választók szabad elhatározásából, a kamara legális autonómiajának megsértése nélkül kerülhet a kamara élére.

Vasile Vlaicu, a likvidáló bizottság titkára román nyelven, dr. Kiss Mór pedig magyarul olvasta fel a javaslatot és indoklását. A kamarai válság törvényes megoldásának egyedüli módja a választás. M. Anghel megjegyzi, hogy új választásokról szó sem lehet, mert a román kereskedők egylete s a Sfajul Negustoresc már megejtette azt s az ő jelölése alapján nevezte ki Cudaibu miniszter az új vezetőséget, amely csak addig vezetné a kamara ügyeit, míg a kamarák egységes törvényét megszavazzák.

Dr. Kiss Mór és Muntean Viktor kifejtette, hogy az említett két testület listája nemcsak azért törvénytelen, mert a törvény testületi szavazati jogot nem ismer, hanem azért is, mert a névsort az egyleteknek csak a vezetősége és nem a tagjai állították össze.

Mazuchi iparfelügyelő, dr. Pap Sándor, Ilescu Anghel, dr. Juhász Mezei és mások hozzászólása után a látározati javaslatot a gyűlés négy szavazat ellenében elfogadja. Bizottságot delegáltak, mely a határozat szövegét Groza és Mihály miniszterek eléterjeszse.

A jegyzékváltások

A nagykováti konferencia jegyzéke Budapestre hirtelen még nem érkezett meg s így a magyar kormánynak még nem volt alkalma arra választ adni. A magyar kormány etől függetlenül augusztus 28-án jegyzéket intézett az antanthoz, amelyben kérte, hogy az ugynevezett második zóna kiürítését halasszák el mindaddig, amíg a függő kérdések elintézését nyerne. Erre a jegyzékre válaszul az antant bizonyos kiegészítéseket kért, így többek között a pénzügyi követeléseknek részletezését. A magyar kormány erre második jegyzéket küldött, amelyre válaszul min-ezideig nem érkezett. Közvetlenül is kívánt tárgyalni Magyarországot az osztrák szövetségi kormánnyal s ezért küldte Grätz Gusztávot Bécsbe, aki Sopron-megye helyett más határterületeket ígért cserébe Ausztriának. Osztrák lapok erről az ajánlatról különben semmit sem tudnak.

A Magyar Távirati Iroda foglalkozik az osztrák nemzetgyűlés legutóbbi ülésével s főleg Schober kancellár beszédével. A magyar félhivatalos szerint Magyarország még a nyáron ígéretet kapott az osztrák kormánytól, hogy nem fogja sürgetni az antantnál Nyugatmagyarország átadását. Cáfolja a kancellárnak azt az állítását, hogy a magyar kormány összeköttetésben állana a Nyugatmagyarországon tevékenykedő különítményekkel. Osztrák részről válaszul kijelentik, hogy Ausztria nem tehetett többet, miathogy a békeszerződés végrehajtására ezideig várt. Kijelentik, hogy azok a csapatok, am lyek mint a magyar kormány közvegi most az ugynevezett „B zónában” csendőrszolgálatot teljesítenek, néhány nappal előbb a „A zónában” bandaalakulatokként tevékenykedtek. Ugyancsak osztrák hivatalos részről kijelentik, hogy Ausztria csupán a három nagyhatalom közbelépését kérte ki eddig, de valótlán az a híresztelés, hogy akár Prágában, vagy Belgrádban külön lépéseket tett volna bizonyos intézkedések kieszközlése érdekében.

Lemondott az ortodox hitközség vezetősége

Választott bíróság dönt a szefárd hitközség ügyében

— Az Uj Kelet tudósítójától —

Vasárnap délután nagyjelentőségű képviselőtestületi gyűlés volt a kolozsvári ortodox zsidó hitközségben. Délután háromkor nyitotta meg Schwartz Jakab elnök a gyűlést. A napirend első tárgya a hitközség jövő évi költségvetése, melyet a képviselőtestület teljes egészében egyhangulag elfogadott. Az elnök ezután bejelenti, hogy a hitközség és a belső kivált szefárd-csoport között felmerült ellentétek ügyében háromtagú döntőbíró-ság — béth din — kiküldése vált szükségessé. A beszercei ortodox központi jroda javaslatára a béth din elnökevé a radachli rabbit, tagjaivá a szetmihályi rabbit és Hirsch Ödön szeszgyárost fogják felkérni. Ennek tudomásulvétele után a közgyűlés elhatározta, hogy az összes kolozsvári középiskolákban járó tanulók részére napi két órai talmud-tóra tanítást tesz lehetővé. A szegénysorsu tanulók díjmentesen fognak ebben részesülni.

Miután ezt az intézkedést is nagy helyeslés mellett elfogadták, a hitközség elnöksége és előjárósága beadta a lemondását. A hír, bár már napok óta keringett a városban, meglepetésként érte a gyűlést. Schwartz Jakab lemondását a hitközségi alelnök és a közte támadt nézeteltérésekkel indokolta. Izgatott vita támadt, a képviselőtestület túntetőleg foglalt állást Schwartz Jakab mellett, aki mind-ezek dacára sem volt hajlandó lemondását visszavonni, ugyszintén az elnökség többi tagja és az előjáróság sem. Hyentformán a hitközség vezetősége nélkül maradt. Az új választásokat tizenöt napon belül fogják megejteni.

HIREK

Az UJ KELET telefonjai:

Szarkasztócsig	.. .. .	977
Kiadóhivatal	.. .. .	844
Zs. H. Sz.	.. .. .	558

Értsük meg egymást

Izzó zsidó energia veti el szélpattanó szikráit és vágyakozó zsidó szemek elkáprázottan nézik az üllöt, amely reszket a hatalmas kalapácsütések alatt. Weizmann és Szokolov állnak az üllő előtt, hogy összekovácsolják a zsidó szolidaritást.

Nem közönséges szószaltal fordulnak a zsidósághoz. Olykor úgy hat a beszédjük, mint próféta megfogalmazottság; az egyszerű igazság lebírhatlan ereje duzzad némely mondatukban. Az ígért földjét mutatja mind a kettő és az utakat meg lehetőségeket is, amelyek odavezetnek. A gondolatuk elágazik, de a politikai meggyőződésük egy ponton összeforr. Erec Jiszraél a zsidóké lesz és a megértés fogja azt a zsidóság számára meghódítani.

Értsük meg egymást! mondja Chaim Weizmann és ugyanígy mondja Nahum Szokolov is.

A meg nem értők háritották a legtöbb akadályt a Palesztina-munka elé. Azok akik köztünk vannak és azok, akik nincsenek közöttünk. Zsidók és arabok. A zsidók az itthagított rögöket feltették az előretörtető zsidóságtól, az arabok azokat a rögöket, amelyelyekbe őt eresztettek gyökeret. Mindkettőt aittól félt, hogy lehetetlenségeket akarunk.

A Palesztina-munkának ez volt a legmakacsabb hátráltatója, mert lehetetlenné tette, hogy az egymásra utalt és egymáshoz tartozó energiák összefogjanak.

Az együttvaló boldogulásnak — mondja Chaim Weizmann — csak egy módja van és ez az: értsük meg egymást. Ez a megértés e-hetséges és ha a zsidó és arab nép végre megérti egymást, akkor utat törtek az igazságnak és a szabadságnak.

A megértést követeli Szokolov is, de ő a zsidók számára követeli ezt.

Elismerjük — mondta a kongresszus első napján tartott nagy beszédében — hogy egy-nél több ut vezet Palesztinába és ha mások más uton járnak, nem akarjuk azt eltorlaszolni azok előtt. Csak kezdjük meg a munkát, kezdjük meg őszintén és céludatosan és ha más uton járnak is, mi mégis készen vagyunk osztályosainak ismerjük el őket.

Ki ahogy tud, úgy dolgozzon Palesztináért. Nem az a fontos: hogyan jutunk el a célhoz, hanem az, hogy odáig eljussunk. Akármilyen utat válasszon is valaki, megegyeztetni csak a megértés fogja. Az eszközök másformán való értékelése nem jelenthet kiengesztelhetlen ellenségeskedést. Pártállás, világszemlélet, vallási tradíció nem darabolhatja fel a zsidó egységet. A Palesztina munkában nincsenek, nem is lehetnek áthidalhatatlan felfogások. Olyan kicsiny távolságok választják el az egyik zsidót a másiktól, hogy könnyen találhat egymásra két munkáskéz, ha dolgozni akar. És dolgozni a zsidó otthonért mindenki akar. Olyan megátalkodott nincs közöttünk, aki hátatfordítson, mikor megállítjuk: testvér, értsük meg egymást. Nem nehéz ez, csak akarni kell; még a messzebb ágon való testvérünk: az arab is megérthet minket. Olyan egyszerű a mi igazságunk. Othont akarunk. Ezt csak meglehet érteni.

u. p.

— A gyergyói hitközség csatlakozott a Zsidó Nemzeti Szövetséghez. A gyergyó-tölgyesi ortodox zsidó hitközség augusztus 7-én tartott rendkívüli közgyűlésén egyhangulag elhatározta, hogy az E. Z. N. Szövetséghez csatlakozik. Az erről bekülpött jegyzőkönyvi kivonataon a gyergyó-tölgyesi zsidóság rézt kér a zsidó reneszánsz munkájából.

Héber postabélyegző. Nem Palesztinából, ahol ez természetes lenne, hanem Csehszlovákiából. A csehszlovák állam, amelynek területén Karlsbadban most folyik a cionista világkongresszus, azzal kedveskedik a kongresszus résztvevőinek, hogy a általuk elküldött leveleket héber köriratú postabélyegzővel látja el. „Hakongressz hacioni sném-haszar” áll a postabélyegzőn, talán némi bizonyítékul annak is, hogy az új demokratikus csehszlovák állam készséggel ismeri el a zsidó népek és a héber nyelvnek ősi jogait. Talán nincs messze az idő, amikor nem is fogunk csodálkozni azon, hogy héber postabélyegzők evelékel állít be a levélhordó. De ezeket a leveleket már — Palesztinából, Erec Jisraélből várjuk.

Dr. Ravasz László bucsuja. Dr. Ravasz László az erdélyi református egyházkerület főjegyzője, akit a dunamelléki egyházkerület püspökévé választottak meg, tegnap bucsuzott el kolozsvári hivatól. Ebből az alkalomból meleg ünnepséget rendeztek tisztelőit, amelyen Nagy Károly püspök bucsuzott a Kolozsvárról most eltávozó új püspöktől és átnyújtotta neki az erdélyi egyházkerület ajánlatát.

Nem szüntették meg a Magyarországra való utlevelek láttomezését. Nehány nap előtt egy könyvnyomtatás nyomán megirtuk, hogy a bukaresti magyar követség megszüntette a Magyarországra szóló utlevelek láttomezését. A Román Távirati Irodát most illetékes helyen felhatalmazták annak a közlésére, hogy ez a hír nem felel meg a valóságnak; a bukaresti magyar követség az utlevelekre továbbra is fenakadás nélkül ad vizumot, amelynek díját 60 leiről 90 leire emelték fel.

Cáfolták a 100 millió frankos kölcsönt. Bukarestből írják: Az Independence Roumaine az irta, hogy Titulescu pénzügyminiszter 100 millió frankos kölcsön ügyében tárgyal a francia pénzesportokkal. A kormányban Parisban levő pénzügyi képviselője már lefolytatta az előzetes tárgyalásokat, a napokban pedig maga a pénzügyminiszter is odaérkezett, hogy a kölcsönt nyelbeírja. Nehézséget csak az okoz, hogy a franciák kívánta garanciák között konszolidált kormány is szerepel, amely az egész nép bizalmát élvezi. Az Independence Roumaine híret a pénzügyminisztérium ma a leghatározottabban megcáfolta. (Rti.)

Megnyitják a szakszervezeteket. Bukarestből jelentik: Argetoianu belügyminiszter elrendelte, hogy a szakszervezetek helyiségeit újra hocsássák a szakszervezetek rendelkezésére. Együttal intézkedett, hogy a lefoglalt butorokat és egyéb berendezést is visszaadják mindazoknak a szervezeteknek, amelyek az új szakszervezeti törvény alapján kívánnak működni. (Rti.)

A cégtáblaadó. Megirtuk, hogy az üzletek cégtábláit megadóztatják. Rövidesen meg fog jelenni az elsőfoku iparhatóság hírdetménye, mely utasítani fogja az összes cégtáblatulajdonosokat, hogy cégtáblájukat (hossza, szélessége, hány nyelvű és milyen a szövege stb.) jelentsék be. A beérkezett anyagot az iparhatóság fogja feldolgozni és átteszi a városi adóhivatalhoz, amely az adót december 31-ig be fogja hajtani.

Prónayt tíz napi fogságra ítélték. Budapestről jelentik, hogy Prónay Pálnak, a hírhedt diktátor alezredesnek egyik „egyéni akció”-ja foglalkoztatta tegnapelőtt a katonai törvényszék büntető tanácsát. Ismeretes, hogy Prónay lefogatta és kaszárnyába záratta Kornhauser Lajos kereskedőt, aki Prónay nagybátyjának 70.000 koronával tartozott. Prónay alezredes pedig kintással akarta a tartozást behajtani. Kornhauser addig csakugyan nem bocsátották szabadon, míg tartozását meg nem fizette. Prónay a vádat nem tagadta, mire a bíróság tíz napi fogságra ítélt. Enyhítő körülménynek tudtá be Prónaynak a „haza érdekében teljesített kiváló szolgálatait.”

Házasság. Askenazi volt leMBERGI rabbi leánya Rózsika, folyó hó 8-án délután 5 órakor tartja esküvőjét Ancsel Welicsken stanislau rabbi fiával Kolozsvárt Eötvös-utca 17. szám alatt, melyre rokonait és ismerőseit ezután hívja meg.

Felhívás a zsidó egyetemi ifjúsághoz. Cikkekben, felszólításokban, levelekben vázoltuk azt a komoly helyzetet amely előtt a kolozsvári diákmenza most az őszi szemeszter küszöbén áll. Felhívtuk a zsidóságot, a hitközségeket arra, hogy filléreikkel járuljanak hozzá ahhoz a akcióhoz, amely a Diákasztal fenállását biztosítja. Az eredmény egyszerűen megdöbbentő: jóformán sehonnét sem érkezett anyagi támogatás, nem mozdult meg egyetlen fórum sem a diákság érdekében. Sőt újabban az a veszély is fenyegetett, hogy a teljesen magárhagyott Menza helyiségét is elveszik, így meghírdtva a továbbműködés utolsó lehetőségét is. A tizenkettedik órában fordulunk a zsidó egyetemi ifjúsághoz a Menza tagjaihoz, akiknek létérdekét képviseli a zsidó Diákasztal fenmaradása és felszólítjuk őket, ragadjanak meg az utolsó percben minden lehetőséget arra, hogy az annyira szükséges anyagi támogatást megteremtsek. Minden zsidó diák tartsa kötelességének, hogy azon a helyen, ahol a nyári szünetét tölti, propagandát, gyűjtést, jótékony célú mozgalmakat teljes erővel, azonnal megindítsa, hogy legalább most a végső pillanatban helyrehozza azt a mulasztást, amelyet a nemtörődömség, a közömbösség eddig elkövetett a zsidó diáksággal szemben. Felhívjuk a zsidó egyetemi hallgatókat, hogy kezdjék meg még most mindent az akciót, azok pedig, akik már eddig is dolgoztak a Menza érdekében, küldjék be jelentéseiket az eddigi eredményekről a Menza irodájába (Cluj, Str. Jorga 11.), egyttal pedig folytassák a munkát teljes erővel. Mindazok, akik nem tartják kötelességüknek, hogy a Menza érdekében dolgozzanak — nem tarthatnak számat a Menza kedvezményeire. De nemcsak a Menza tagjainak, hanem minden zsidó egyetemi hallgatónak kötelességévé tesszük a propagandát a közös cél érdekében. A „Menza” szüneti bizottsága.

Csehszlovákia akciója Oroszországra. Párisból jelentik: A cseh kormány a népszövetség elé terjesztette az orosz segélyakcióra vonatkozó tervét. Az Oroszországra küldendő élelmiszereket és gyógyszereket gyűjtés útján akarják összehozni, amely szeptember 11-től szeptember 25-ig fog lefolyni az egész köztársaságban. A gyűjtést a külügyminiszter vezeti és az elnök védnöksége alatt a cseh vörös kereszt bonyolítja le.

Tömeges határátlépési perek. A kolozsvári VI. hadtest hadbírósa az utóbbi időben főleg utjával nélküli határátlépésekben itélkezik. Szeptember harmadikán is ilyen tömegnap volt, tizenhárom ember út a vádlottak padján. A vádlottak közül Kovács Andort 1000 levi bírságra s egy havi elzárásra, Havasi Zsigmondot 1000 leire, Jakab Zéliget félévi elzárásra, Fodor Lajost 500 leire, Tóth Ferencet öt levi pénzbüntetésre ítélte a hadbírósa. A többi nyolc vádlottak felmentették.

Szeptember 30. a pénzegyesítés utolsó dátuma. Bukarestből táviratozzák: A pénzügyminiszter abból a célból, hogy a korona- és rubelbevéltás ügye végre befejeződjék, értesítette az erdélyi, bukovinai és beszarábiai hatóságokat, hogy a Banca Nationala még szeptember 30-ig elfogadja az eddig be nem váltott bankjegyeket. Ugyanaddig az időpontig bezárólag kifizetik még az eddig fel nem vett 40 százalékos bonolsat is. (Rti.)

A forrongó India

London, szept. 5. (R. T. I.) India több kerületében kihirdették a hadállapotot. A kormány erélyes intézkedéseket tesz a forrdalom elfojtására.

SPORT.

Vasárnapi eredmények: MTE—KASE 1:0 (0:0). Bíró: Molnár. Unalmas, nivólan-mérkőzés. Mindkét csapat félyen formáján alul szerepelt. Különösen a KASE csapata volt gyöngye, Bacsoni most is kiváló volt. A mérkőzés egyetlen gólja a második félydő 20 percében esett.

Haggibbor II—KASE II. 1:0. Bíró: Adorján. KASE ifj.—Haggibbor ifj. 1:0 (0:0). A tartalékokkal elbizakodottan játszó Haggibbor ifjúsági csapat ez idei első veresége. Bíró: Fettmann.

Torda: Tordai SC—Kadimah (Marosvásárhely) 2:1. Bíró: Czinezár.

Szamosújvár: KAC—Spárta 5:0 (2:0). Bíró: Sugár.

Nagyszalonta: Makkabea (Nagyvárad)—Nagyszalontai SC 3:2 (2:0).

Marosvásárhely: MTK—TAC 3:0 (0:0). Bíró: Winkle. A TAC csapata hét tartalékkal játszott.

Zsidó válogatott. Szeptember 8-án a karlsbadi cionista világkongresszus alkalmával a csehszlovák köztársaság zsidó válogatott csapata játszott egy cseh-német válogatott ellen. A zsidó csapat következőképp áll fel: Weisz J. (Makkabea, Pozsony), Fanta, Kezsten (Haggibbor Prága), Netúvirth (Haggibbor Prága), Weisz A. (Makkabea Pozsony), Nadler (Makkabi Brünn), Künstler, Ivanovszky (Makkabi Brünn), Platzer (Prossnitz), Mora (Ostrau), Fischer (Haggibbor Prága).

Dés: KMTE—DMTE 5:1 (4:0).

Zsidók! gondoskodjatok a Kaddisokról! Adakozzatok a Tarbutra!

KÖZGAZDASÁG

Malomipari kongresszus Nagyváradon

Akció az új termésrendelet ellen — Monstreküldöttség a kormány elé

— Az Új Kelet tudósítójától —

Az erdélyi és bánáti malomiparosok az új termésrendelettel kapcsolatban szombaton délután a nagyváradai kereskedelmi és iparkamara helyiségében országos kongresszust tartottak. Fetu V. János, nagyváradai kamarai elnök megnyitja után, aki megígérte a kamarák támogatását, az elnöki széket Neumann Károly báró, a Malomegyesület elnöke foglalta el és átadta a szót Zima Tibor aradi kamarai főtitkárnak.

Zima ismerteti az új termésrendeletet. Két minisztertanácsi rendelet jelent meg. Az egyik szerint a búzát, rozst és termékeit csak az állam exportálhatja. A másik rendelet szerint, minthogy az állam a piaci arúnál alacsonyabb áron veszi el a gabonát a termelőtől, gondoskodni kell arról, hogy a termelők a többi termésnél rekompenzálják magukat. Vagyis a termelők, a többi termést szabadon exportálhatják azzal a kikötéssel, hogy amennyit exportálnak, ugyanannyit kell leadniuk a megyei bizottságnak. A rendeletről kitűnik tehát, hogy a buza és rozsa kivitele állami monopólium.

Élesen bírálja az új termésrendeletet, bebizonyítja tarthatatlanságát úgy a malomtulajdonosok, mint a termelők, kereskedők és az állam szempontjából. A gabonaexport monopolizálása tönkreteszi a gazdasági életet és a jövő évben már — ha a rendelet továbbra is életben marad — a termelők nem fognak vetni. Javasolja, terjesszenek memorandumot a kormány elé és azonnali jogorvoslat kérjenek.

Több hozzászólás után a kongresszus elveti a memorandum tervét, mert a tapasztalatok azt bizonyítják, hogy az ilyen memorandumok rendszerint céltalanok. A kongresszus határozatilag kimondta, hogy az erdélyi és bánáti iparkamarákhoz tartozó malomérdekeltségek a kamarai elnökök vezetése alatt 13-an demonstratív küldöttséget menesztenek a kormány elé.

Ezután a kongresszus a Malomegyesület kiépítésével foglalkozott. Neumann elnök ismerteti az eddigi munkát és erélyes szervezkedést ajánl. A Malomegyesületben képviselve kell lenni egy a nagy-, mint a közép és kismalmoknak. A nagymalmok már meg vannak szervezve és a közép és kismalmok megszervezésével az Egyesület nevében a „Molnárak Lapját” bizzák meg.

Összetartó munkára buzdítva, ez elnök a kongresszust, amely a késő éjjeli órákig tartott, bezárta.

Németországban 25 százalékkal drágul az utazás és teherszállítás. Berlinből jelentik: A német kormány nem térhet ki a fizetési javítások elől s erre való tekintettel kénytelen a vasúti személyszállítást és a teheráruudiszabást lényegesen emelni. Az új tarifák nem léphetnek hamarosan életbe, mert fölmondási időt kell betartani, ami öt hét, úgy hogy az új tarifákat csak október derekán, a téli menetrend életbeléptetésével, egyidejűleg fogják behozni. A tarifásemelés a mai díjtételeknek 25 százalékos drágítása lesz.

Érvénytelenek a buszszállításra kötött külföldi szerződések. Bukarestből táviratozzák: A kormány a buzakivitel moopolizálásával kapcsolatban érvénytelennek nyilvánította ki a román kereskedőknek külföldi cégekkel kötött összes szerződéseit. Augusztus 17-e előtt kötött s más gabonaművek külföldi szállítására kötött szerződések továbbra is érvényben maradnak. A kikötőkben elszállításra váró buzamennyiség külön engedély alapján szintén kivihető.

Emelkednek a bórárak Bécsben. A bécsi bórpiac jelentése szerint az üzletmenet nagyon gyöngye. Az arak mégis emelkedőben vannak. Talpbőr (Croupon) kilója 930 korona, ami az utolsó négy hétben 300 koronás emelkedésének felel meg. Francia talpbőrt kg-ként 640 koronáért adták. A cipőárak is emelkedtek, még pedig nagyban az elmúlt heti 100-200 koronás emelkedésekhez képest újabb 200 koronával. A gyárosok a nyersanyag arak emelkedésével indokolják a drágulást.

Értékpapírok kivitele. Bukarestből jelentik: Értékpapíroknak külföldre való kivitele a kormány rendelkezése értelmében csak akkor van megengedve, ha igazoltatik, hogy a kivihető értékpapírok szabályszerűen bejelentettek és a nyilatkozat azokról kiállított. Ellenkező esetben ezer leitől huszezer leig terjedő pénzbüntetés róható ki.

Új díjak a Szimplon-vasuton. A Szimplon vasutakon új menetdíjakat leptettek életbe. Eszerint, egy ut Bukarestből Párisig I-ső osztályon 767-55 francia frankba kerül a hálófülke költsége nélkül.

A színház iroda hírei: Trubadour. Ma este Verdi Trubadourja kerül színpadra, részben új szereposztással. Ez előadás keretében, mint Luna gróf fog bemutatkozni Sugár Frigyes opera baritonista. Fernando kisebb szerepét készséges kollegiálissal vállalta Bretán Miklós, aki az eddigi előadásokon Luna gróft énekelte. Új lesz Mihályi Irén Azucena szerepében, aki a még meg nem érkezett Rózsa lilt fogja helyettesíteni. Manricot Takács Mihály énekel, Leonorát pedig Léway. — A beoltott Adolár. Nagy kedvvel készül a színház operett-személyzete a csütörtök esti premierre. A beoltott Adolár az utóbbi évek legmulatságosabb operettje. Biztos, hogy egy pillanattal sem fog csütörtökön este szünetelni a harsogó kacagás. A zenéje élénk, friss, eredeti és táncos igen változatosak. A beoltott Adolár főszerepeit Sereg Marcsa, Hort Isti, Kapdébó Duci, Miklósi Margit, Ledvay Leó, Nagy Gyula, Bálint Béla, Berky József, Pattantyus, Bérci fogja játszani. Ot egymásutáni estére van másorra tűzve a beoltott Adolár. — Hattyu — negyedszer. Szerdán este negyedszer adják Molnár Ferencnek nálunk is óriási sikert aratott új darabját, a Hattyut. — Gyermekelőadás. Igen olcsó helyárrakkal adják vasárnap délután a Piroska és a farkas című látványos, énekes, táncos mesejátékot.

A mozgók műsora: Uránia-mozgóban: Kedden a Transsylvania-filmgyár szenzációs felvétele, Cluj-Kolozsvár városi kulturképe, bemutatja a várost, a társadalmi és sportéletet, a hivatali és egyházi előkelőségeket, a nevezetesebb gyári ipari, kereskedelmi vállalatokat, a kulturintézményeket. Végelentül érdekes látványosság lesz, amint a nézők a vásznon találkoznak önmagukkal, hozzátartozóikkal, ismerőseikkel. Hogy az érdeklődő nagy tömegeknek helyet biztosítson az igazgatóság, elhatározta, hogy az előadásokat, kivételesen már 3 órakor kezd. Szerdán csak egy napig, az Apolló-cég újdonsága, A járda virága. Egy külvárosi leány életének regénye. — Egyetem mozgóban: Kedden, szerdán, misztikus amerikai történet, Az éjjeli futár, főszerepben az Újvilág leghíresebb művésze, Franck Kean. Csütörtök, éntek a drámalmas magyar operett, Bob herceg. Bájos, romantikus történet, a pazar kiállítás és a legkiválóbb magyar színészek teszik feledhetetlenné a filmet. — Apolló-mozgóban: Kedd, szerda, csütörtök, A tett embere, szatirtragedia, főszerepben a világhíres Dustin Farnum.

Főszerkesztő: DR. FISCHER JOZSEF
Felelős szerkesztő: MARTON ERNO
 Kiadó: KADIMA kiadóvállalat részve.
 Szerkesztőség: Calea Reg. Ferdinand (volt Ferenc Ádám-ut.) 48.
 Kiadóhivatal: Szentlélek-utca 1/a.
 Fiókkiadó: Nagyvárad, Deák Ferenc-u. 9.
 Arad, Str. Alexandri 1.
 hivatal: Szatmár, Bathányi-utca 24. sz.

As Uj Kelet előfizetési árai:
 Egétk évre 380.— L. Negyed évre.. 100 L
 Fél évre.. 200.— L. Egy hónap .... 40 L
 Pályázat

A margittai ort. izr. hitközeég a közelgő ünnepekre egy elsőrendű kiváló **מורה בעל** előimádkozót keres. Pályázóktól megkívántatik vallásos előéletükről tanuskodó bizonyítvány mielőbbi beküldése. — Fizetése megegyezés szerint.

Dr. Friedmann Mór
 hitk. elnök

NEUMANN M.
 férfi fiú- és leányka-ruha áruháza
 CLUJ-KOLOZSVAR, — FÖTER.
 Fresko férfi-öltöny tisztu gyapjú Lei 750.—

KOSZTOS DIÁKOT
vállal
temesvári tanár
 ortodox kóser ellátással. Tanári felügyelet
 Cim: Tanár, Timisoara, H. Fő-utca 28. I.

„UNIREA“
 Societate anonima pîntru industria de bonboane biscuiti etc. si cartonaje
FOST „TÖRÖK“ S. A.
 STRADA ANTON PANU No. 6. — CLUJ
 FOST KRIZA-U. No. 6. Telefon 7-57

**Legolcsóbb be-
 vásárlási forrás**

Női-, férfi-, gyermek-
 harisnyák, fehérneműk,
 szalagok, himzések
 — nagy választékban —

IMRE LAJOS

üzletében, Calea Reg.
 Ferdinand (Wesselényi-
 és Szép-utca sarok)

**Mielőtt vásárol,
 tekintse meg kirakataimat!**

**A legjobb rum-essencia 65 lei,
 más essenciák 75 lei kg.-kénti**
 árban kaphatók :::

Glück Henrik gyárában
 Oradea-Mare (Nagyvárad) Calea Vict.
 1253 (volt Kolozsvári-u.) 74

KÁVÉCSARNOK
 és étterem jótátok, naponta friss háziszütemények

GRÜNFELD-nél
 Oradea-Mare, Str. Saguna (volt Kapucinus-utca) 6
 Pontos kiszolgálás!! — Szolid árak!

**Legolcsóbb be-
 vásárlási forrás!**

DEUTSCH K. I.

üveg és porcellán nagykereskedés r. t.

Oradea-Mare — Nagyvárad:

Str. Nicolae Jorga, v. Zöldfa-u. 4.
 Telefon 71 Interurban

Allandó nagy készletek fehér, kristály,
 üveg, karisbaldi porcellán, díszmű- és
 konyahaberendezési cikkekből.

Mindenféle porcellánárukat,
 kristályfehér üvegarukat,
 kőedényt és táblaüveget
 azonnal szállítunk :::

Ornament üveg és kift érkeztek

**Szerezze be lámpaárú
 szükségletét**

Komlós Testvéreknél
 ORADEA-MARE — NAGYVÁRAD

Kérjen árajánlatot

„SZÍNHÁZ“

**HETI MŰSOR:
 MAGYAR SZÍNHÁZ**

Kedd: Trubadour. (Sugár Frigyes szerződött tag első föllépése. Opera-helyárok. Opera-bérlet, 1. szám. Előadás kezdetén a nézőtérre vezető ajtókat bezárják.)
 Szerda: Hattyu. (Újdonság, 4-edszer. Rendes helyárrakkal. Napibérlet 1. szám A.)
 Csütörtök: A beoltott Adolár. (Operett-újdonság, először. Premierre-helyárrakkal. Premierre-bérlet, 1. szám.)
 Péntek: A beoltott Adolár. (Operette-újdonság, 2-odszer. Rendes helyárrakkal. Napibérlet 2. szám, B.)
 Szombat: A beoltott Adolár. (Operett-újdonság, 3-adszer. Rendes helyárrakkal. Napibérlet 3. szám, C.)
 Vasárnap d. u.: Piroska és a farkas. (Gyermek-előadás igen olcsó helyárrakkal.)
 Vasárnap este: A beoltott Adolár. (Operette-újdonság, 4-szer. Rendes helyárrakkal. Bérletszünet.)
 Hétfő: A beoltott Adolár. (Operette-újdonság, 5-odszer. Rendes helyárrakkal. Napibérlet 4. szám, D.)
 A másorra tűzött előadások jegyei előre megváltathatók a színház pénztáránál.

Háromszékvármegye Zsidó Hitközség előjárósága Sepsiszentgyörgy

Pályázati hirdetés

A létesítendő elemi iskola részére egy zsidó pedagógiumot végz. férfi tanerőre pályázatot hirdetünk.

Előnyben és nagyobb dotációban részesülnek, akik a kántori teendőik végzésére képesek és románul tanítani tudnak, — vagy nejük kézimunka-tanítására képesek.

A középiskolai növendékeknek délutánként 2 óra héber oktatást kell nyújtaniuk.

Pályázni szándékozók csatolják ajánlatukhoz képesítvényük hiteles másolatát, működési, erkölcsi bizonyítványukat, legújabb fényképüket; koruk és családi állapotuk, valamint nyelvismeretük megjelölését.

Javadalmazás meggyezés szerint.

Csak egy évi próbaidő után történik a véglegesítés.

Pályázatok f. év szeptember hó 20-ig fogadtatnak el.

Háromszékvármegyei zsidó hitközség Sepsiszentgyörgy

Dr. Kupferstich Ármin Dr. Fenyves Soma iskolaszéki elnök. hitközségi elnök.

Veszünk jókarban levő

cca 150—200 literes vashordókat

Ajánlatokat: Welsburg Jakab Fiai cég Dicsőszentmárton — címére kérünk

Megérkeztek a

„HERCULES“

cipőáruházba Str. Reg. Ferd. 5

nagy választékban női és férfi cipők

Szörme

átalakítást, javítást és festést nyári idő alatt minden mennyiségben jutányos árban vállalok. Szörme megóvást még e hó végéig elfogadok

EISENSTÄDTER & Co. Blaszari szörmeáruház Cluj, (Kolozsvar). Cal. Vict. (v. Kossuth L.u.) 2. Tel. 1-49

APROHIRDETÉSEK

Egy sor ára 1 lei. Vastagabb betűvel 2 lei. Legkisebb apróhirdetés ára 10 lei.

Angol-francia-német nyelvből órákat adok. — Deák Ferenc utca 36.

Vaskereskedő-szövet 6 évi gyakorlattal állást keres szeptember 15 vagy okt. 1-i belépésre, Jakobovits Ferenc Nagykároly, Róth Lipót címén.

Orvostanhangnő első éves tankönyvek, műszerek, kötény eladó. Barzel vasútlel, Kolozsvar.

Butorozott szobát keres két intelligens fiatalember. Cím: Gombos-nyomda — Minorita-utca.

Hagyomány, fekvőmát minden mennyiségben szállít legzölldabbnak elismert cég. Stern Herman, Makó.

Liba szőr. כלל nagyobb mennyiségben úgy promptra, mint későbbi szállításra megrendelhető Hauer Hirsch Oradea-Mare Str. Regele Ferdinand 5.

Traversvasakat — használtakat is megveszek. Olajgyár. Állatvásártér.

Zongorák:

rövid keresztúros, — pianinók, perzsaszönyvegek, antik butorok és porcellánok jutányosan kerülnek eladásra

Sternberg régiségkereskedő ORADEA-MARE, SZT. LÁSZLÓ-TÉR 2

RA vérsejtszegénységben, idegességben, az ivarszervek idült állapotában szenved, vegye meg a páratlan gyógyhatású — frödei cölokra használat — kitűnő vasártelki természetes vaslámpát (Eisenmineralmoor, Moorsalz) kapható minden mennyiségben a

Rózsa nagydrogeriában Cluj—Kolozsvar, Piata Unirii 26 (Mátyás kir. tér) — 1256

GOLDSTEIN, WEISZ ÉS DAVIDOVITS óra és óratel- lékek nagyban ORADEA-MARE, Ferdinand király-u. 8

SZALÁMI és mindenemü füstölt-áru, prima minőségű pos-tacsomagokban, utánvét mellett bárhova szállít legolcsóbban FRIEDMANN HERMANN szalámigyára, Satu-Mare (Szatmár) A szatmári főrabbi által kiállított hecsher-rel kívánatra bármikor készséggel szolgálók

יצא לאור ספר "דור רביעי" על מסי הוליו מאת הרב הנאמן משה שמואל גלאזנר אב"ד דק"ק קלויזענבורג. מחירו 100 לעי, מכורד 120 לעי. הרוצה להשיגו ישנה אל המחבר שלישיא.

BLUMENFELD ÉS SIMON RT. CLUJ 1208 Bor, szesz, nagykereskedés, likőr- és rumgyár Ajánlja saját főzést szilva-, seprípálinkáját és cognacját, kitűnő likőr- és rumkülönlegességeit, valamint finom uradalmi fajborait Str. Juliu Maniu (v. Szentgyörgy-u.) 22

„METROPOL“-ban Cafe-restaurant és elsőrangú cigányzene esténként (1206)

CURORRA ÉS CSOKOLÁDÉ RAKTÁR LUSZTIG és NUSSBÄCHER Calea Regele Ferdinand No. 31 Szállítunk postán, utánvét mellett.

Ital-essencia szakmában szakmában jártas jobb megjelenésű intelligens UTÁZÓKAT KERESÜNK, 16 szízzetessel és utáltalánnyal. Román nyelvet bírók előnyben részesülnek. Csakis elsőrendű erőkre reflektálunk! — Előbbi működés igazolásával — fényképes ajánlatokat kérünk FISCHER TESTVÉREK gőzüzemre berendezett étherikus olajok és essencia-gyára — SZATU-MARE. (SZATMÁR.)

Megérkeztek a legújabb ószi-és téli medellék. Kalapformálásokat divatos formára, hozott kelméből jutányos árban elvállal. Masamód cikkek eredeti gyári árban kaphatók: Moskovits Rózsikándi — Unió-utca 9.

KRISTÁLY Fest, tisztít. TELEFON 500, 11-21

Elvámolás! Nemzetközi szállítmányok! AZ ERDÉLYI AUTOMOBIL SZÁLLÍTÁSI R.T. jutányos feltételek mellett vállal mindenemü szállítást, beraktározást, költöztetést saját párnázott butorkocsijaival úgy helyben, mint vidékre. — Vasuton szállítandó árunk biztosítását előnyös feltételek mellett vállalja Városi iroda: Cluj—Kolozsvar, P. Unirii (Mátyás kir.-tér 7. Telefon: 67 Vasuti iroda, raktárak és fuvartelep: Str. Caili Ferate 6. (Vasut-u.) 6 Telefon: 4—67 Nemzetközi szállítmányok! — Elvámolás!

Kereskedők figyelmébe! Állandó nagy raktár mindenféle rövid-és galanterie-árakban a GLÓRIA nagykereskedésben Cluj, CAL. REGELE FERD. (V. WESSELÉNYI-U.) 30. SZÉKI PALOTA

Vidéken csinosan berendezett manikür- és hölgyfodrász-szalén a tulajdonos elköltözése miatt — azonnal eladó

Csak egy ut vezet az erőhöz, egészséghez a páratlan hatású HIGIEA SOSBORSZESZ Kapható mindenütt! Gyártja: „HIGIEA“ Kosmetikai és Vegyszertári Gyár CLUJ — KOLOZSVAR

Kereskedők figyelmébe! Cérna nagymennyiségben állandóan raktáron (kutyaféjű marka gar. 400yard) Landesmann & Weisz Export-Import cégénél az intrai (Olaszország) cérnagyár erdélyrészi kizárólagos képviselete és gyári lerakata: 1251 Cluj, Palatul Urania (Radák-utcai oldal)

„Melissát“ kérjen, ha finom! cukorkát-akor! Deutsch Testvérek Cluj, Piata Unirii (v. Mátyás király-tér) 26. Nemzetközi szállítási vállalat. — Rendezetes gyűjtő-és waggon-forgalom a külföld, valamint a belföld minden irányából és irányába. — Fuvardíjviszterítési és felülvizsgálati iroda.

Budapest Svábhegyi Liget-Szanatorium klimatikus diétás gyógyintézet — vérszegények, gyomorbetegék, vesze-, cukorbetegék és tüdőlék részére. — Idegerősítő, hisztáló- és fogyó kuráz